

PETRIK BÉLA (Budapest, 1965) ügyvéd. A népi mozgalommal foglalkozó írásai az Új Látóhatárban, a Hitelben, az Életünkben és a Magyar Szemlében jelentek meg.

„Fölrepülni rajban..”

A mára már csak kevesek által ismert, de a hatvanas évek végétől súlyos betegségéig, a nyolcvanas évek közepéig a népi-nemzeti radikális ellenzék meghatározó, központi személyére, Kiss Ferenc irodalomtörténészre emlékező kötet bemutatójára gyűltek össze a barátok és pályatársak, emlékezők egy budavári könyvesboltban. Annak a könyvnek a bemutatójára, amely összegzi a nemzeti ellenállás e jeles képviselőjének életművét a Kárpát-aljai Tiszapéterfalvától a magyar szellemi élet központjáig, a budai Ménesi úti Eötvös Kollégiumig, ahol is a nemzet közéletének alakítójává vált.

A Magyar Kultúra Napja alkalmából, itt a Litea Könyvesboltban tartották ugyanis a „Kiss Ferenc emlékkönyv” ünnepélyes bemutatóját. A Kairosz Kiadó és a Bethlen Gábor Alapítvány gondozásában megjelent műről Papp Endre irodalomtörténész, a Hitel folyóirat főszerkesztője, ifj. Kiss Ferenc az Emlékkönyv szerkesztője – Bakos István társszerkesztő vezetése mellett – adott rövid értékelést.

„Mi marad egy irodalomtörténész után?” – tette fel a kérdést Papp Endre, azaz mi végre is vagyunk mi itt, mindennapi munkánk és küzdelmeink mutatnak-e túl önmagukon. A kérdés nem tűnt indokolatlannak éppen Kiss Ferenc irodalomtörténész példáján és éppen Papp Endre szájából, aki magát Kiss irodalomszemléletének örökösének tartja számon. Hiszen munkássága, de még inkább

közéleti és irodalompolitikai szerepe ma már csak kevesek által ismert és méltatott. Pedig Kosztolányi Dezső életművének feldolgozásában, Nagy László költészetének elemzésében, egy közösség elvű és értékű irodalomtörténet írásában kevés meghatározóbb tudóst találhatunk nála a huszadik század háború utáni magyar irodalomtörténetében. S Kiss Ferenc közéleti, irodalompolitikai harcai, az Aczél – Pándi – E. Fehér – Faragó Vilmos, s egy kicsit másképpen Király Istvánnal vítt küzdelmei nélkül – jelen sorok írója véleménye szerint –, sem a rendszerváltás előkészülése, sem annak mikénti lefolyása s az azt követő évtizedek nem érthetőek meg a maguk teljességében. Ez a feledés tehát semmivel sem indokolható, az életmű, a közéleti szerep teljesítményei alapján pedig különösen igazságtalan és méltánytalan.

Ezen a feledésen old valamenynyit az Emlékkötet, amely talán kényszerűségből vált eklektikussá, ahogy Papp Endre fogalmazott, fogadott

magába oly sokrétű anyagot. A kötetben ugyanis helyet kapott az önálló kötetet érdemlő *Napló*, s az egyik leg-hűségesebb tanítvány, későbbi barát és pályatárs Görömbei Andráshoz írott levelek. A *Napló* s a levelek hű és pontos tükröi annak az irodalomtörténeti hozzáállásnak és közéleti szerepvállalásnak, amelynek lényegét Papp Endre úgy foglalta össze, hogy ember közeli tudományosságot akart művelni. Kiss Ferenc mindezt a magyar nemzet közösségének tagjaként, e közeg szerves alkotójaként kívánta végezni, megőrizve és továbbadva a magyar irodalom közösségi hagyományait. Több akarva lenni mindig önmagánál, azt az évszázados hagyományt folytatva, mely szerint az író egy kicsit mindig is a nemzet önállóságát és értékeit, a közösségi érdekeket képviseli. Kiss Ferenc e folytonosság megtörése ellen, a nemzeti elkötelezettségű írók háttérbe szorítása ellen emelt szót.

A szintén önálló kiadást is megérdemlő *Felirat – Az egység akadályai* és az annak elemzését tartalmazó Vekerdi László írás is (*Az akadályok egysége*) az Emlékkötet részét képezi. A *Felirat*ból pontosabban csak anynyi jelenhetett meg, amennyi még a kilencvenes évek elején a Kortárs folyóiratban napvilágot láthatott, hiszen a Pártközpont, feltehetően Aczél kérésére íródott 140 oldalas tanulmány és annak gyűjteménynyi melléklete nyom nélkül eltűnt. Pontosabban fogalmazva, a nyom megtalálható, az irat helye a levéltárban azonosítható,

de maga a tanulmány még ma sem hozzáférhető, s a kutató reménye szerint ma még valahol lappang. A tőredék olvastán és ismeretében ezen cseppet sem csodálkozhatunk, hiszen az még így csonkaságában is olyan kíméletlen következetességgel és belső tartással sorolja és veszi számba az irodalmi élet, a kultúrpolitika, a közélet visszas eseményeit, amelyvel vitázni nem, csak amelyet mélyen (el)hallgatni lehetett. A *Felirat*ból – amelyben a *Napló* bejegyzéseinek csíráira is ismerhetünk – ugyanis eseményről-eseményre nyomon követhető, hogy a párt-állami hatalom „kulturpolitikusi”, közéleti szereplői, hogyan szorították ki a nekik nem tetsző személyeket, hogyan biztosították a hegemon baloldali, szocialista ideológiai terepet, hogyan vitáztak,

aláztak meg némaságra kárhozottat „ellenfeleket”, de az állambiztonsági iratok ismeretében, inkább: ellenségeket. A hetvenes évek elején megfogalmazott *Felirat* így lehetett a népi-nemzeti radikális ellenzék alapdokumentuma, olyan összefoglalása, amely a gondolkodás, az irodalom és a közélet pluralitásának, a nemzeti érdekek képviseletének, a határon túli magyarság gondjának és a magyarság hagyományainak felölelésének gondolatát foglalta össze. Ha elolvassuk, az értő olvasó azonnal tudhatja, miért is kellett Kiss Ferencet belső emigrációba szorítani, amely felettébb egyoldalú harc aztán a tényleges és teljes szellemi megsemmisüléséhez vezetett.

A kötet harmadik részében kapott helyet a 2012-ben rendezett Konferencia teljes anyaga, ahol a barátok, pályatársak, s mai irodalomtörténészek emlékeztek és értékelték. A mostani esten a barát, pályatárs, idő közben elhunyt Für Lajos is megidézésre került, rövid beszédének bejátszásával elevenítették fel a konferencián elmondottakat, s Vári Fábrián László verse is elhangzott.

Nagy András a kötet tipográfiájáról, de a könyv szellemiségéről szolt, ífj. Kiss Ferenc, Ágh István pedig emlékeit és kedves tárgyait mutatta be a hallgatóságnak, hogy aztán mind együtt Kiss Ferenc kedves dalát énekelve, az Etnofon Zenei Társulás kíséretével emlékezzünk és köszöntsük a 15 éve elhunyt barátot, pályatársat, tudóst, közéleti férfit.

